(IS)

M Ö T E

i

den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
tirsdag den 24. februar 1976 kl. 15.00.

Mötet ble ledet av formannen, Tor Oftedal.

Til stede var: Trygve Bratteli, Finn Gustavsen, Lars Korvald, Odd Lien, Otto Lyng, Tor Oftedal, Erland Steenberg, Kåre Stokkeland, Paul Thyness, Berit Ås, Svenn Stray, Per Hysing-Dahl, Rolf Fjeldvær, Berge Furre, Valter Gabrielsen, Arnt Hagen, Asbjörn Sjöthun (for Aase Lionæs) og Ingvar Bakken (for Guttorm Hansen).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: statsminister Odvar Nordli og utenriksminister Knut Frydenlund.

Följende embetsmenn ble gitt adgang til mötet: statssekretær Thorvald Stoltenberg, ekspedisjonssjef Kjeld Vibe og ekspedisjonssjef Kjell Eliassen.

Dessuten var til stede komiteens faste sekretær, byråsjef Bernt Stangholm.

Dagsorden:

Den britisk/islandske fiskerigrensekonflikt - redegjörelse av utenriksministeren.

FORMANNEN: Mötet er innkalt etter anmodning av utenriksministeren for, som det fremgår av det utsendte sakskart, å motta en redegjörelse om den britisk/islandske fiskerikonflikt.

Jeg gir da straks ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: På bakgrunn av at det skal være et möte i NATOs faste råd i ettermiddag eller i morgen formiddag hvor konflikten mellom Island og England vil komme opp, har Regjer-

(IS) ingen behov for å legge fram for den utvidede utenrikskomite spörsmålet om norsk medvirkning til å få forhandlingene i gang mellom de to partene eller subsidiært hindre at konflikten trappes ytterligere opp.

Jeg vil först presisere at Norge ikke fra noen av partene har fått i oppdrag å mekle. Saken er til kontinuerlig behandling i NATOs faste råd, og vi mener at saken bör gå der, og har ikke til hensikt å gjöre noen endring i dette. På den annen side har Norge i lengre tid engasjert seg i denne konflikten. Vi står i löpende kontakt med begge parter, og ikke minst viktig er dette når det gjelder islendingene etter bruddet i de diplomatiske forbindelser. Kontakten med Island spiller da en vesentlig rolle.

Jeg skal ikke gå inn på forhistorien til eller utviklingsgangen i konflikten, men bare peke på at det som har vært problemet inntil nå, er at partene hele tiden har vært inne i en ond sirkel. Islendingene har ikke villet og har ikke kunnet forhandle med britene så lenge de britiske marinefartöyene har befunnet seg i de omstridte områder, og britene har på sin side ikke villet trekke marinefartöyene ut med mindre de kunne få en garanti fra Island om at deres trålere ikke ville bli utsatt for sjikane i form av kutting av trålene og liknende, en garanti som islendingene ikke har villet gi.

Spörsmålet er hvordan denne onde sirkel skal brytes. Vi har vært opptatt av dette og er kommet til at det må bringes inn nye elementer. For å få fregattene ut, som er en forutsetning fra Islands side, må trålerne ut, og den tanke vi har gjort oss, og som vi ser på som det nye element, er at NATO-landene - i fellesskap eller en gruppe NATO-land - tilbyr britene en kompensasjon for å trekke trålerne ut under en nærmere tidsbegrenset forhandlingsperiode. Dette vil kunne være en erkjennelse fra alliansens side av at dette spörsmålet er et felles NATO-anliggende, ikke bare et britisk/islandsk anliggende, og være et element som britene vil kunne gå med på for å redde ansiktet i denne saken. En gang tidligere, da britene riktignok ikke trakk trålerne tilbake, men unnlot å fiske i 10 dager i slutten av januar - begynnelsen av februar, betalte de selv sine trålere en kompensasjon på 100 000 pund.

Vi har dröftet et slikt kompensasjonsforslag med de andre NATO-land, og jeg tok det også opp i går med NATOs generalsekretær, som jeg hadde

(IS) en samtale med om konflikten og om dette forslaget, og så vidt vi kan vurdere det, har det fått en positiv mottakelse. Islendingene har sagt til oss at vi bare må gå videre med det. De tviler på om britene går med på det. Britene har gitt den foreløpige reaksjon at de betrakter forslaget som positivt, men at de ikke ser det som tilstrekkelig i seg selv til å få forhandlingene i gang. Men i hvert fall er situasjonen den at vi av andre NATO-land er bedt om å legge fram dette forslaget i NATOs råd, med en nærmere begrunnelse og så spesifisert som mulig, og det er det vi har til hensikt å gjöre enten senere i ettermiddag eller i morgen.

Vi har ingen illusjoner om at dette forslag vil före til forhandlinger i den nåværende situasjon, men det kan bli en del av en pakkelösning. Vi ser det slik at dette forslaget ikke kan ses isolert eller for så vidt behandles isolert, men bare som en del av en större forståelse av både hvilken prosedyre som skal fölges og hvilken kvote det kan være mulig å få begge parter med på. Denne del av operasjonen er vi også i gang med i samarbeid med NATOs generalsekretær og i kontakt med partene om. Men som jeg nevnte, vi har få illusjoner om å få forhandlingene i gang i denne omgang. Sjansene er små, men vi mener at vi i alle tilfelle må gjöre det vi kan.

Mitt inntrykk er at islendingene i den nåværende situasjon verken vil eller kan starte forhandlinger med britene. De synes å være innstilt på å la det gli videre i påvente av at tiden skal arbeide for deres lösning når det gjelder 200 mils ökonomisk sone, og at de i löpet av noen måneder og etter Havrettskonferansen vil stå sterkere. Islendingenes linje i den forbindelse er imidlertid at britene i mellomtiden fisker for fullt og i löpet av få måneder sikkert vil ha fisket opp den mengde som islendingene i dag ikke vil gi dem.

Britene på sin side föler seg mer og mer trengt opp i et hjörne. De er utsatt for kritikk fra alle kanter, og det begynner også å bli en ökende kritikk innenlands i Storbritannia. Britene var i begynnelsen meget avvisende overfor islendingene, og tok etter min mening ikke konflikten alvorlig. Nå er de imidlertid klar over alvoret og er på jakt etter lösninger for å komme ut av dette.

Vi vil i samarbeid med partene gjöre hva vi kan for å forsöke å få i gang en prosess, men om det ikke er mulig, om fölelsene er for sterke på begge sider i denne situasjon, er det i hvert fall en klar

(IS) oppgave for oss å medvirke til at konflikten ikke trappes opp. Mens vi på den ene side arbeider for å få forhandlinger i gang, forsöker vi på den annen side å medvirke til at konflikten ikke trappes ytterligere opp, og med dette for öye har vi stadig kontakt med begge parter i saken.

FORMANNEN: Önsker noen ordet?

ERLAND STEENBERG: Kan vi ikke få höre litt mer om hva denne kompensasjonsordningen vil gå ut på, mer konkret hva det vil dreie seg om i belöp, hvordan det skal utredes, og hvem som skal utrede det - i det hele tatt noen flere detaljer?

ME

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Etter mötet med generalsekretær Luns i går hadde vi også et möte med den britiske ambassadör ved NATO, som skulle innhente nærmere opplysninger om hvor stor kompensasjon britene ville regne med. Vi har allerede på tidligere tidspunkt fått opplysninger fra britene om at de betalte ut noe over 1 mill. kr. i kompensasjon for tapt arbeidsfortjeneste for noe over en uke hvor det ikke ble fisket, så uten at vi har klart for oss hvor store belöp det vil dreie seg om, er det iallfall på det rene at det ikke vil bli noe uoverkommelig belöp. Dessuten kommer det inn at dette skal deles om ikke på alle medlemslandene, så i hvert fall på enkelte av medlemslandene, og for det tredje vil det bli gjort klart at en slik kompensasjonsordning vil kun bli gjort gjeldende for en begrenset periode, la oss si for to uker eller noe lignende, og at man også må ha en viss utsikt for at det vil medvirke til at man oppnår forståelse for en ordning. Men operasjonen har kun til hensikt å få fregattene ut for et bestemt tidsrom. Vi vet ikke om islendingene i det hele tatt vil forhandle, men det vi vet, det er at de forhandler ikke mens fregattene står der.

PAUL THYNESS: Det er ingen innvending fra min side mot at man forsöker en slik ordning. I det hele tatt alt som kan bidra til å bringe denne ulykkelige konflikt ut av verden, er positivt også for våre egne interesser. Men jeg vil gjerne spörre utenriksministeren om han kan si noe om hvordan de andre medlemsland i NATO ser på konflikten og på konfliktpartene. Jeg vil ikke legge skjul på at jeg synes islendingene i den annen forhandlingsrunde var unödig steile, og den tanke ligger jo nær at de kan være oppmuntret av den interesse og sympati de har mött - iallfall fra Norge, og jeg tror også fra en del andre land - og at det kanskje ville være et bidrag til lösning av konflikten om de ikke fikk det inntrykk at de nærmest applauderes hva de enn gjör, men at de må være villige til å strekke seg noe for å få frem en forhandlingslösning.

BERGE FURRE: Eg vil reservera meg mot denne tanken om kompensasjon, altså at NATO og NATO-land skal betala for at britiske krigsskip skal halda seg unna den islandske kysten. Eg er redd for at det tener til å legitimera det britiske standpunktet og den britiske handlemåten, og gjev handlemåten eit slag

ME

rettspreg frå NATOs og frå vår side, som han ikkje bör ha. Eg meiner at det på lengre sikt kan vera farleg for oss i ein situasjon der vi kan koma til å måtta utvida fiskerigrensa einsidig, så eg vil reservera meg mot at det blir tatt eit slikt initiativ. Eg trur det rette for Noreg må vera å bidra til ein sterkare internasjonal stötte for Island i denne konflikten.

ROLF FJELDVÆR: Det var bare et spörsmål i tilknytning til det Furre nå nettopp sa. De utbetalingene som skal skje i NATO-regi, er vel utbetalinger til britiske fiskere for tapt arbeidsfortjeneste?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Ja.

BERIT ÅS: Det var i anledning et uttrykk som utenriksministeren brukte, at kompensasjonen skal betales av om ikke alle, så iallfall en del av landene. Hvilke land er det som i så fall vil være villige til å betale denne kompensasjonen, og hvilke er det som ikke vil gjöre det?

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Jeg tar det siste spörsmålet först: Det er klart at Nordsjölandene og eventuelt Holland og Belgia og Canada og vel også andre land som ligger i dette havområdet, har större interesse av å få denne konflikten löst enn Hellas, Tyrkia og Italia, så i stedet for å vente på at alle eventuelt skal bli enige her, vil man kunne komme hurtigere til målet ved å konsentrere dette om de land som mest umiddelbart er berört av konflikten.

Når det gjelder det Thyness sa, er det klart at det her er en balansegang, men forelöpig har jeg ikke sett det som noe problem at vi har kritisert britene fordi de holder fregattene der oppe og derved på en måte oppmuntret islendingene. Det at England i dag er utsatt for et press fra de andre NATO-land, har bidratt til at islendingene betrakter NATO som en organisasjon de kan bruke i denne saken, slik at deres kamp mot britene har ikke fått noe anti-NATO-aspekt. Jeg ser utmerket godt Thyness' poeng, men det har en verdi i seg selv i den nåværende situasjon.

ME

PAUL THYNESS: Jeg er enig med utenriksministeren i dette, og jeg ser utmerket godt hans poeng. Men det kan tenkes at man nærmer seg et skjæringspunkt her, hvor det at vi gir Island denne NATO-stötten, kan före til en konfliktsituasjon som slår tilbake på NATO i annen omgang, så her er det en balansesituasjon. Jeg vil bare gi uttrykk for det synspunkt at denne konflikten har mange elementer, og det er ikke alle som umiddelbart taler til Islands fordel. Og hittil har vi jo - og jeg har inntrykk av at det også gjelder enkelte andre land - nokså ensidig konsentrert oss om de som taler til Islands fordel. En liten antydning om at intransigens vil kunne forrykke det forholdet, vil muligens være et konstruktivt bidrag i den situasjon vi nå befinner oss.

ERLAND STEENBERG: Når Furre nevner at en slik kompensasjonsordning kan komme til å legalisere britenes handlingsmönster her, så melder jo spörsmålet seg om dette i tilfelle skjer i god forståelse med Island, eller regner islendingene det også som en legalisering om man går til dette skrittet? Dette er etter min mening et viktig spörsmål.

UTENRIKSMINISTER KNUT FRYDENLUND: Vi ville ikke ha lagt fram dette forslaget hvis ikke islendingene hadde gitt grönt lys, og vi har ved to - tre anledninger tatt kontakt med dem om dette, senest i telefonsamtale med den islandske utenriksminister söndag, der han sa at vi bare skulle gå videre med denne saken. Hvis det skulle skje at saken vurderes annerledes fra islandsk side, vil vi selvfölgelig legge vekt på det, men de råd vi inntil nå har fått fra Island, har vært helt entydig positive. For det annet vil jeg si at vi i presentasjonen av dette presiserer at dette skjer på bakgrunn av en politisk vurdering av det som står på spill, og at vi ikke legger opp til noen presedensvirkning i noen sammenheng, men at det er en ren engangs- og unntaksoperasjon.

FORMANNEN: Så vidt jeg kan se, har ingen flere forlangt ordet, og vi får vel bare ta redegjörelsen til etterretning med de vanlige forbehold.

Er det andre saker som önskes frembrakt på dette möte? - Så er visstnok ikke tilfelle.

Mötet hevet kl. 15.25.